

Topofílies toponímiques: La percepció de la llum, els colors i la contemplació panoràmica de la bellesa del paisatge

---

Antoni Ordinas Garau

Departament de Geografia
Universitat de les Illes Balears

---

1. Toponímia i percepció

En els topònims, fruit d'un procés d'elaboració protagonitzat pels usuaris locals, s'hi concentra el coneixement i la percepció dels habitants del país. Tant la densitat toponímica mateixa com la qualitat de la informació dels noms de lloc, guarden una estreta relació vivencial, en què l'experiència acumulada sobre l'entorn se sintetitza en els noms dels llocs, l'etologia dels quals es veu mediatitzada per la percepció. Així és com, en la identificació del territori a través de la toponímia, s'hi acobla la percepció, l'experiència dels sentits, potser inicialment subjectiva, però que amb el pas del temps se socialitza, a mesura que la va assumint el col·lectiu a través d'un ús cada vegada més extens. A partir d'aquest simple mecanisme en l'origen dels topònims, els grups humans es lliguen a l'espai, al seu espai, sovint mitjançant estrets llaços emotius. Les raons que relacionen el lloc amb el seu nom poden ser diverses i complexes, tant per les múltiples possibilitats que el territori ofereix com per l'elevada capacitat de conceptualització humana (Afonso, 1988). Entre els nombrosos i diferents resultats dels topònims sorgits, n'hi ha que mostren un sentiment topofílic (Tuan, 1974) en forma de percepcions plaents com poden ser la contemplació panoràmica de la bellesa del paisatge i la percepció visual de la llum i dels colors.

2. Percepció de llum i obscuritat: els claroscurs de la toponímia

Mitjançant la detecció en la toponímia dels adjectius clar/clara i fosc/fosca, de vegades substantivats, es fa palesa la presència o absència de llum o lluminositat, una qualitat en principi no estrictament cromotoponímica, però que tampoc no hi és aliena del tot, si assimilem la idea que la llum, i més concretament en aquest cas la claredat, s'associa a la coloració blanquinosa (com la llum blanca a la llum per antonomàsia, de la qual es descomponen tots els colors de l'arc de Sant Martí), i la foscor, al negre, com a paradigma d'absència de llum i de tot color. Els exemplars toponímics al·lusius a la claredat formen un corpus reduït, d'acord amb les repeticions homònimes i els exemplars l'origen dels quals és comú.

Enfront dels genuïns Coma Clara, Cala Clara i s'Olivar Clar, als quals podem atribuir una etiologia en el sentit descrit, altres topònims com Son Claret, Can Claret i Coll d'en Claret semblen tenir un origen antroponímic; mentre que altres com ses Mates Clares i Oliclar (i alguns derivats com Font d'Oliclar i Saragall d'Oliclar) presenten seriosos dubtes sobre la seva al·lusió directa a la presència de claredat al lloc que designen.

Per altra banda, entre els topònims al·lusius a fosc/fosca es distingeixen perfectament els genuïns Cova Fosca, Cova de sa Fosca, Coma Fosca, Cala Fosca, Comellar Fosc, Regata Fosca, Avenc Fosca i, fins i tot, la forma substantiva sa Fosca, que designa un cèlebre tram subterrani del Torrent de Pareis.¹ Mentre que Caseta d'en Fosca, Caseta de Can Fosca, Caseta d'en Pere Joan Fosca, Cova de s'Era d'en Fosca, Can Fosca, Son Fosca i lo d'en Joan Cúria Fosca podrien, en la seva gran majoria, tenir un simple origen antroponímic, encara que no es pot descartar que algun pogués ser descriptiu. Igual que ocorre en la toponímia de Canàries, on el terme fosc té una accepció que fa referència a l'abundància de vegetació² que hi ha en aquest punt (Trapero, 1995), no podem descartar que a Mallorca passi una cosa semblant, atès que la frondositat del bosc s'associa a certa foscor, mentre que la claredat, per una simple associació d'idees, pot referir-se a una menor densitat de vegetació, que permet un major pas de llum. Tots dos fenòmens podrien explicar topònims com Coma Fosca i Comellar Fosc en un sentit; i Coma Clara, s'Olivar Clar i ses Mates Clares, en l'altre.

Cala Clara (Pollença)

- 1 La primera exploració d'aquest tram es va convertir, d'acord amb la perillositat i aventura que va comportar, en una fita en l'exploració espeleològica de les Balears (Ordinas, Ordinas, Reynés, 1995).
- 2 Certa similitud trobam a Mallorca. A la Serra de Tramuntana de Mallorca, els antics pagesos qualificaven de blaus els verds intensos dels alzinars com a senyal d'exuberància clorofíl·lica. Tal percepció sembla concordar amb la d'algunes llengües, incloent l'idioma xinès antic, l'idioma thai, l'antic japonès i el vietnamita, en què la mateixa paraula podia significar tant el verd com el blau.

Cala Fosca (Artà)

2.1. Sol i ombra a la toponímia

Alguna relació amb el que acabam de dir guarden, sens dubte, un altre tipus de topònims que també expressen tant l'orientació o bona exposició solar com la seva absència o dificultat. Es tracta bàsicament de solanes i obagues —o obacs—, situades en els vessants orogràfics, ja que la posició respecte al sol no resulta un aspecte gens intranscendent. Depenent de l'orientació, la incidència dels raigs solars varia sensiblement, amb un major o menor grau d'assolellament, i també es veuen afectades la humitat i la temperatura. El vessant encarat al sol, al migjorn —recordem l'etimologia de posició del sol al migdia—, és més sec i menys fred que el que li dona l'esquena. I aquest és més humit i ombrívol i menys calorós que l'altre. Així, els vessants que donen al nord presenten una vegetació més densa, fet que fins i tot constitueix un criteri d'orientació, mentre que els que enfilen al sud, per contra, són els preferits tant per al cultiu com per a la ubicació de la casa. Topònims com la Solana, Cala Solana, Punta de la Solana i ses Solanes, d'una banda; i s'Obaga, Obaga de Son Palou, Coll de s'Obaga, s'Obac i Urbanització de s'Obac, per una altra, es converteixen en representants d'aquesta dicotòmica classificació al·lusiva al sol: solana,³ o a la seva absència: obac/obaga, del llatí *opacus*, opac, cobert d'ombra, fosc (DECLIC, 6). Altres topònims que també al·ludeixen a l'exposició solar són Sementer des Sol, Serral des Sol, Sol d'en Serra i es Sol Post. Romanen a l'ombra, en canvi, els topònims de la mateixa família semàntica que hi inclouen clares al·lusions: Sementer de s'Ombra, Racó de s'Ombra, ses Ombres, Punta Ombria, s'Ombrívol i s'Ombrívol Gran.

3 Paral·lelament i seguint una divisió molt semblant, a Eivissa detectem algun exemplar toponímic de s'Assolellador, genèric que al·ludeix a un enclavament litoral, rocós i més o menys pla, utilitzat pels pescadors com a assecador del peix. A Menorca, per la seva banda, són una mica més abundants els exemplars d'Ull de Sol (també amb algunes variants com Ull de Sol de ses Penyes, Ull de Sol Petit, Encletxa de s'Ull de Sol...), que designen les tanques o terres encerclades apreciades per la seva bona exposició solar.

Morro de ses Solanes (Escorca)

Podem trobar també una sèrie d'apellatius que d'una manera més o menys directa fan referència en aquests dos grups dicotòmics (Ordinas, 2001):

Assolellador: A Eivissa, indret rocós i planer utilitzat pels pescadors per a assecar peix. Però també pot agafar el significat de lloc bo per assolellar-s'hi, especialment, espai descobert i tancat de paret que forma part de la sòl i serveix perquè els porcs s'hi assolellin (Mallorca) (DCVB, 2).

Mosquera: Lloc ombrívol del bosc on el bestiar va a remugar els migdies d'estiu, per preservar-se de la sovellada i de les mosques (Menorca) (DCVB, 7). La seva presència toponímica en indrets on no té res a veure amb l'anterior accepció és la causa que hi hagi divisió d'opinions al respecte, i així, mentre una hipòtesi el considera derivat de '*muscaria*', lloc on abunda la molsa, l'altra el pretén relacionar amb la presència de mates mosqueres.

Obaga/obac: Lloc o indret ombrívol, on no arriba el sol. Vessant d'una muntanya que dona al nord (DECLIC, 6).

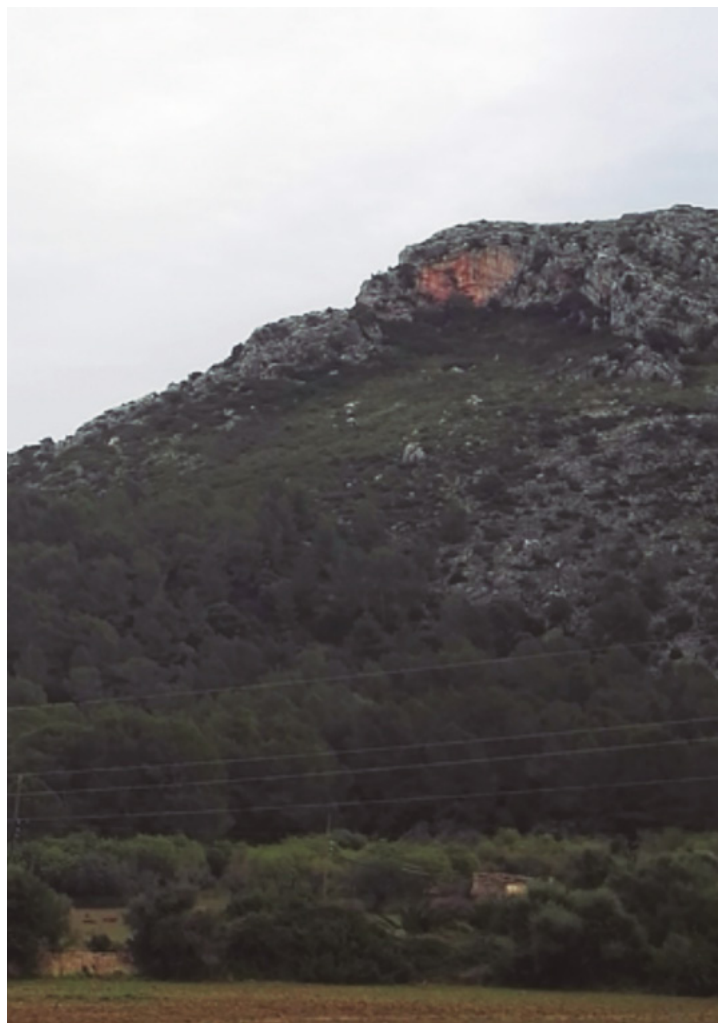
Ombriu/ombria/ombrívol-a: Família semàntica, derivada d'ombra, amb què es designa el lloc on hi ha poca llum, i especialment on no toca el sol (DCVB, 7).

Solana: Terreny en pendent situat cara a migdia, on dona molt el sol. L'accepció eivissenca de coster on hi ha marges o parets de través per aturar la terra que no s'esllavissi; feixa de terra sostinguda per marge o paret (DCVB, 9), ben bé podria ser una derivació de la primera. Per això a Eivissa solanar és fer solanes, és a dir, marges en un coster.

Ull de sol: Lloc on arriben de ple els raigs del sol (Mallorca) (DCVB, 10). És un genèric molt corrent a la toponímia de Menorca per designar les tanques amb bona exposició solar. També trobam la variant 'ull des migdia'.

Relacionats amb l'exposició solar tenim, a més, dos aspectes que, malgrat no produir genèrics, també són presents a la toponímia: la temperatura i la divisió horària del temps. La referència a la primera apareix bàsicament mitjançant l'ús dels adjectius calent/fred: Coma Calenta, Comafreda, Coma Freda...

D'altra banda, els rellotges solars eren freqüents a la societat preturística, aprofitant la disposició —i observació— d'algun relleu en relació, generalment, al zenit solar. El migdia marcava la fita més important de l'horari, atès que xapava la jornada laboral i fixava el moment més destacat de repòs i nutrició del dia, per això la major part d'aquest tipus de topònims s'hi refereixen de forma repetitiva: Penyal des Migdia, Penya des Migdia, Mata des Migdia, Carrer des Migdia. En llocs de valls considerables, s'arriba a una certa precisió: Comellar de les Vuit, Pedrís de les Deu, Mata de les Onze...

Penya des Migdia (Alcúdia)

3. La bellesa, i contemplació panoràmica, del paisatge

Es defineix el paisatge com a «aspecte, vista, d'un paratge natural», amb el que implica de mirada, de contemplació, pel simple plaer estètic, de contemplar (Maderuelo, 2005). No obstant això, sembla generalitzat, almenys entre els països de l'entorn europeu, el fet que la idea de paisatge, i la seva bellesa, és aliena als camperols. Alguns autors clàssics ja ho van apreciar. Per a Kant «el que, preparats per la cultura, anomenem sublim, es presenta a l'home rude, sense educació moral, simplement com a pao-

rós»; mentre que Wilde ho resumeix afirmant «on l'home conreat capta un efecte, l'home inculte agafa un constipat»; i fins i tot Cézanne dubta que els pagesos provençals sàpiguen el que és un paisatge. I és que per als agricultors el registre estètic sembla estar fagocitat per l'utilitarisme, i davant l'afirmació «És bonic, aquest prat», la resposta del rural és «Sí, produeix mil garbes de farratge». La percepció i delectació del paisatge, aquesta invenció dels habitants de les ciutats, suposa distanciament i cultura. El paisà és l'home del país, no del paisatge, i no manifesta cap entusiasme per les belleses naturals ni, per tant, per la seva contemplació (Roger, 2007).

Encara que la majoria dels topònims, des d'un punt de vista sentimental, puguin semblar neutres o objectius, també hi ha aquells que indiquen expressions plaents o agradables, mostra d'una topofília acusada. Dins el sentiment topofílic també poden servir d'exemple els que al·ludeixen a la contemplació de la bellesa paisatgística. No obstant això, a l'hora de donar nom als llocs, tant l'apreciació estètica del paisatge com la sensació de benestar que aquest pugui transmetre no constitueixen una clara tradició en la toponímia popular i natural de Mallorca —amb algunes excepcions que confirmen la regla—, sinó que el seu origen generalment és recent i va associat a la neotoponímia sorgida al voltant del fenomen turístic⁴. Costa de creure que molts dels nostres enclavaments, malgrat la seva reconeguda bellesa, no haguessin estat percebuts en un sentit lúdic o paradisiac pels antics pobladors, qui, en unes condicions incomparables amb les dels actuals visitants, havien de sobreviure en uns paratges i unes terres freqüentment poc generoses. Així i tot, hem d'admetre que hi ha, evidentment i des d'antic, topònims que fan referència al paisatge i fins i tot a la seva bellesa, però no és menys cert que, en gran mesura, no tenen connotacions explícitament estètiques i al·ludeixen, simplement i exclusivament, a la visió panoràmica del paisatge i no per a una contemplació lúdica sinó, com veurem, amb una clara finalitat pragmàtica: la de vigilància,⁵ unida, en molts casos, amb la ulterior defensa. Això no obstant, no seran aquí objecte d'estudi els topònims relatius a la defensa, i especialment els situats a la costa, des d'on provenien secularment els majors perills a l'illa. Genèrics toponímics com talaia, claper, descoberta, guàrdia i torre proliferen al litoral balear. Però els genuïns noms de lloc que traspuen topofília i descobren la visió panoràmica del paisatge i n'admiren la bellesa s'anomenen badador,⁶ badaluc,⁷ mirador,⁸ miranda i mirant⁹. Són freqüents les al·lusions a la bellesa de les vistes o panoràmiques en noms com Bellver i Castell de Bellver¹⁰ (Palma), Bellver Nou, Bellver Vell, Bellveret, *Bellevue* (urbanització d'Alcúdia), Bellveure, Puig de Bellveure, Bellaventura, Bellresguard (urbanització de Pollença), Bellavista (Llucmajor), Bonavista (Sant Llorenç des Cardassar), Bellamirada, na Miranda/la Bella Mirada/Puig de la Bellamirada (Cabrera), Miramar, Mirant de Mar, sa Miranda, es Mirador, Mirador de ses Barques, i fins i tot en el topònim oficial del municipi mallorquí de Lloret de Vistalegre.¹¹ Perquè sembla que la més clàssica de les fórmules per expressar la bellesa del paisatge és la que conté l'adjectiu 'alegre', generalment

4 L'exemple més evident en són els nombrosos miradors illencs, alguns dels quals foren promoguts, en una primera etapa turística, tant pel Foment del Turisme de Mallorca com per personatges tan emblemàtics com l'arxiduc Lluís Salvador.

5 En alguns casos, com el des Mirador (Binibona), una petita construcció dalt d'un turó situat enmig d'una vall, la finalitat era tan prosaica com la de vigilar l'hort de la possessió on s'ubicava, per evitar robatoris.

6 Mirador: Lloc d'on poden guaitar. Badaluc: Mot derivat de badar, obrir la boca i/o els ulls, encantat mirant alguna cosa (DECLIC, 1).

7 Nom antic mallorquí que identifica un lloc elevat d'on poden escampar la vista i badar o badocar. Ve del verb llatí *batere*, onomatopeia de l'acte d'obrir la boca, cosa que es fa instintivament quan un queda sorprès per una vista panoràmica inesperada (Xamena, 1983).

8 Lloc elevat des d'on es pot observar una gran extensió de terreny. També apareix el diminutiu miradoret i la variant miranda. També s'hi podria incloure betlem, definit com a paisatge rústec amb aglomeració de cases, arbres i accidents del terreny (Mall.) (DCVB, 2).

9 Mirador: Es tracta d'una accepció molt lligada amb una altra que també correspon a aquest terme: la de vessant, tombant, declivi d'una elevació.

10 La construcció data del segle XIII. S'hi comprova com les classes privilegiades, com la reialesa i la noblesa, sempre han apreciat els valors estètics del paisatge i dels emplaçaments que en permeten l'admiració.

11 També s'hi podrien afegir es Mirabò i Mirabona, topònim d'un llogaret del terme de Selva i documentat en el mapa de Mallorca del cardenal Antoni Despuig i Dameto (1784), qui enregistrà en forma de neotopònim el nom genuí encara vigent de Binibona, que segles enrere havia substituït el de Binimala, rebutjat per evidents raons de mala estrugança.

acompanyant el substantiu ‘vista’, del qual n’és un exemple la denominació oficial del nucli dit, d’altra banda, popularment Llorito. V. M. Rosselló Verger (1964) ja en feu una referència: «*La belleza del paisaje es un valor bastante accesorio para el hombre del campo que apenas guarda para él otro calificativo que “alegre”. Es curioso observar que el mallorquín vulgar ha llegado a perder sus adjetivos para expresar este sentimiento y utiliza en préstamo uno de los menos elegantes del castellano*».

En alguns casos es recorre a la metàfora: s’Observatori (Artà), lloc des d’on es pot veure gran part de la Colònia de Sant Pere. Fins i tot s’han pretès explicar topònims actualment ja opacs com el Torrent de Pareis, que fan derivar de ‘parais’, amb significat lineal: «*em sent inclinat a creure que qui li va donar nom, més tost tenia present el lloc dels benaventurats i no l’estança interna d’una nau per molt pregona que aquesta sigui. Qui s’hagi aturat una estona a l’ombra de les parets de s’Entreforc, o qui s’hagi endinsat una mica cap el carrerany de sa Fosca, durant els breus instants en què el sol penetra entre la delicada vegetació que penja pels penyals, difícilment pot defugir la sensació de trobar-se en un lloc deliciós, en un irrepitible escenari de conte de fades*» (Aguiló, 1988).

Son Alegre (Algaida)

Mirador des Grau (Estellencs)

Miramar (Valldemossa)

Bellveure (Binissalem)

4. La percepció dels colors

El cromatisme del paisatge queda també reflectit en els noms de lloc que l'identifiquen a partir dels colors, que són així percebuts com el tret més característic. En bona part d'aquests cromotopònims, la raó última o etiologia es troba en els materials, únics o predominants (Darder, 1928), i la capa vegetal del lloc designat.

García Sánchez (2015) confirma que no tots els colors tenen el mateix pes en toponímia i que la cromotoponímia es dona, sobretot, amb colors que destaquen sobre els altres i que, com és lògic, es poden trobar al paisatge. Així, el blanc, per la seva fàcil assimilació al que és lluminós i brillant, i el vermell, per la seva ràpida visibilitat, són colors freqüents en la toponímia en les seves diferents variants lèxiques i d'expressivitat de matisos tonals. També l'etiologia sorgeix amb facilitat: serà suficient un tènue vermellós perquè es denomini Puig Roig; o una coloració lleugerament més blanquinosa que el normal per tenir un Cap Blanc.

Les 18 denominacions cromotoponímiques detectades en el conjunt de la toponímia balear són:

- Blanc i alb, que suposen un 30,2% de la cromotoponímia balear. El blanc lidera aquest grup, amb un 28% dels cromotopònims, dada que el converteix avantatjosament en el color més freqüent a la toponímia.
- Negre, moreno, cremat i socarrat, i cuina, forma metafòrica de referir-se a una coloració també fosca. En conjunt sumen un 21,7%, resultat que els configura com a tercer grup per nombre. Entre aquests destaca el negre, amb el 14,9% de cromotopònims, també el tercer numèricament.
- Roig, vermell, almangra i marró formen un altre grup cromàtic que suma un 31% dels cromotopònims balears i supera el grup encapçalat pel blanc. Hi destaca el roig, amb un 17,3%, el segon després del blanc, encara que també és remarcable el vermell, amb un 12% de cromotopònims.¹²
- El verd, sense més variacions terminològiques, reuneix el 9% dels cromotopònims, i ocupa el cinquè lloc quant a freqüència.
- El blau apareix en un 2,8% dels cromotopònims, xifra molt discreta que, tot i així, supera la dels referits a alb, cremat, socarrat, ros i argent.
- El groc —color secundari en tots els aspectes—, l'or i el ros sumen un 3,2%, i destaca la freqüència de ros, que encapçala el grup, amb un 2,1%.
- I, finalment, el gris, al costat de les referències a argent i plata, acumula un 2,1%.

Aquests resultats ens permeten establir una jerarquia dels colors amb major representativitat en la cromotoponímia de cada illa. Si els ponderem amb la major freqüència, en el cas de Mallorca destaquen el roig i el blanc; a Menorca, el vermell, el blau i el blanc; i a les Pitiüses, el verd i el negre.

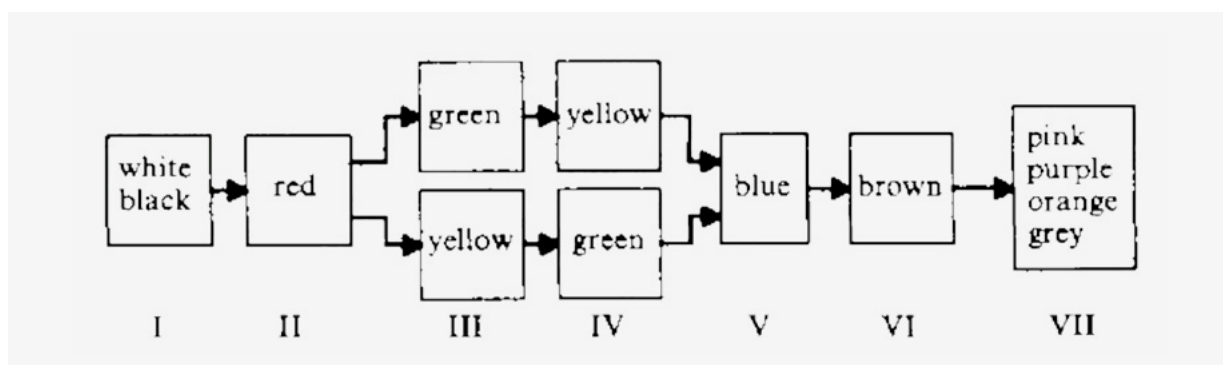
El predomini de només tres colors —roig, blanc i negre—, que sumen el 82,8% dels cromotopònims balears, evidencia la simplicitat de la paleta cromàtica de la toponímia tradicional, així com el seu caràcter conservador, que reflecteix la percepció d'un paisatge que ha registrat pocs canvis fins a mitjan segle XX. En aquest període recent s'han produït importants i nombroses modificacions en el paisatge com a resultat de l'impacte de noves activitats terciàries —entre les quals destaca el turisme i les seves infraestructures—, que suposen l'aparició d'una neotoponímia d'acord amb la nova realitat i en la qual

¹² La jerarquia encapçalada pel blanc i el vermell es troba també en la cromotoponímia canària. Afonso (1988) apunta «la cromotoponímia, con más de 400 registros con referencia al color, dominando el Blanco o su femenino; lo sigue en orden el Rojo o Colorado».

s'inclou una incipient neocromotoponímia on també es reflecteix la nova percepció, amb incorporació de nous colors que enriqueixen la paleta cromotoponímica.

L'aplicació de la teoria de l'antropòleg Brent Berlin i el lingüista Paul Kay (Berkeley, 1969) sobre la universalitat i evolució dels termes bàsics de color a la cromotoponímia de les Illes Balears permet obtenir resultats significatius i coherents amb l'ordre de les set fases evolutives dels termes de color. Encara que s'hi detecten 18 denominacions cromotoponímiques de diversa consideració, poden resumir-se en una paleta bàsica formada per cinc colors: blanc, negre, vermell, verd, blau i groc, fet que ens situaria, com a molt, en la cinquena etapa —d'un total de set— de l'evolució cultural cromàtica establerta per Berlin i Kay. Es tracta dels colors primaris —vermell, groc i blau—, als quals s'afegeix el verd, tot i ser secundari. A aquests s'afegeixen el blanc i el negre, científicament no considerats com a autèntics colors, sinó com la llum —el blanc com a suma de tots els colors— i l'absència de llum i, per tant, de colors —el negre.

Esquema de l'ordre d'evolució dels termes bàsics del color en la teoria de Berlin i Kay (1969)

Qualitativament es constata, per tant, la pobresa o simplicitat de la paleta cromotoponímica tradicional. Tal com assenyalen diversos autors que analitzen la cromotoponímia del País Valencià (Català, 1995), de l'arxipèlag canari (Trapero, 1995) i de Mallorca (Llull, 2004), sembla ser característica comuna la simplificació en l'ús dels colors, i la utilització només dels més coneguts, gairebé sense matisos: vermell, blanc, negre, verd, groc i blau, com els més destacats. I si analitzem amb detall els percentatges cromàtics, la preponderància de vermell, blanc i negre ens retrotrauen fins a la segona etapa evolutiva de l'escala cultural de Berlin i Kay, característica d'una toponímia antiga i tradicional pròpia d'una cultura agrària d'origen medieval. Això concorda amb l'opinió de Pastoureau (2008), historiador expert en cromatisme medieval, que afirma que en aquella època eren el blanc i el vermell els principals colors de la percepció social, que formaven una parella dicotòmica que només en l'edat moderna, amb la invenció de la impremta, deixaria pas a la del blanc i el negre que encara avui preval.

Per contra, a la neotoponímia, de naturalesa turística i urbanitzadora, especialment a les Balears, és on proporcionalment trobem, a més d'un bon nombre de cromotopònims, una major diversitat i, sobretot, sofisticació en la gamma de colors registrats, de manera que s'assoleix qualitativament l'última etapa evolutiva de Berlin i Kay, tot i que l'escassetat de cromotopònims innovadors només permeti parlar de tendència. Fruit de noves mentalitats i percepcions, i en sintonia amb els nous usos turístics, la neocromotoponímia integra de forma significativa la bellesa del paisatge de la qual forma part el color. La seva paleta, més moderna i atrevida, inclou colors tradicionals, però que responen a noves motivacions, com el verd, associat als valors ecològics i ments clorofíl·liques, el blau¹³ —icona d'aigües costaneres mediterrànies— i fins i tot el blanc¹⁴ —símbol també de construccions litorals sota la intensa llum estival; als quals s'afegeixen, amb un plus de glamur, el rosa i alguns metalls i pedres precioses:¹⁵ or, daurat,

13 Badia Blava / Bahía Azul, Cova Blava / Cueva Azul, Cala Blava, Isla Azul...

14 Ciudad Blanca, Aldea Blanca, Isla Blanca...

15 Cala d'Or, el Dorado, Cala Esmeralda...

maragda... En la cromotoponímia tradicional, en canvi, no apareixen ataronjats, violacis ni morats, però sí altres antics cromotopònims, com és Marroig, Porroig i sa Carrotja, que, camuflats en la seva aglutinació, passen majoritàriament inadvertits.

Tot apunta, en definitiva, que les noves percepcions i mentalitats emergents contribueixen a augmentar les topofílies neotoponímiques associades al màrqueting turístic i urbanitzador, el qual valora l'estètica del paisatge, sovint reforçada per la llum i el color.

Bibliografia

Afonso, L. 1988. *La toponimia como percepción del espacio*. La Laguna: Instituto de Estudios Canarios.

Aguiló, C. 1988. Anotacions marginals a l'explicació dels topònims del torrent de Pareis (Mallorca). *Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*. XXXIV: 1-2.

Berlin, B., Kay, P. 1969. *Basic color terms: Their universality and evolution*. Berkeley: University of California Press.

Català, P. 1995. Els colors a la toponímia. *Materials de Toponímia, II*: 1089-1096. València: Denes.

Darder Pericàs, B. 1928. Els factors geològics de la bellesa de Mallorca. *La Nostra Terra*, 4:137-142.

DCVB = Alcover, A. M.; Moll, F. de B. 1930-62. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Palma: Moll.

DECLIC = Coromines, J. 1980-1991. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial.

Galmés de Fuentes, A. 1990. *Toponimia de Alicante (La oronimia)*. Alicante: Universidad de Alicante.

García Sánchez, J. J. 2015. Lo que se verá a mi vera de Vera. Probable etimología vera del apelativo y topónimos homónimos. *Quaderns de Filologia. Estudis Lingüístics*. XX: 229-249.

Llull Martí, A. 2004. Els colors en els topònims. *Sobre Onomàstica. Jornades d'Antroponímia i Toponímia (1993-2002)*. Palma: Universitat de les Illes Balears.

Maderuelo, J. 2005. *El paisaje. Génesis de un concepto*. Madrid: Abada Editores.

Ordinas, A.; Ordinas, G.; Reynés, A. 1995. *Torrent de Pareis*. Palma: Ajuntament d'Escorca.

Ordinas, A. 2001. *Geografia i toponímia a les Illes Balears. La terminologia geogràfica en els noms de lloc*. Palma: Moll.

Pastoreau, M. 2008. *Noir: histoire d'une couleur*. Paris: Editions du Seuil.

Roger, A. (ed). 2007. *Breve tratado del paisaje*. Madrid: Biblioteca Nueva.

Rosselló Verger, V. 1964. Repertorio toponomástico. A Mallorca. *El Sur y el Sureste*. COCIN, Palma de Mallorca: Gráficas Miramar, 837-853.

Trapero, M. 1995. La estructura semántica de los nombres de color en la toponimia. La cromotoponímia de Gran Canaria. *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*. L: 93-124.

Tuan, Y. F. 1974. *Topophilia: A Study of Environmental Perception. Attitudes and Values*. New York: Prentice-Hall.

Xamena, P. 1983. *Els carrers de Felanitx*. Felanitx: Ramon Llull.

